

Употреба сигурносних појсева на подручју Републике Српске у току 2018. године - резултати првог дијела истраживања (прво бројање)

АМС РС и ауто мото друштва у току 2018. године, у оквиру кампање „Нити 1 невезан појас!“, спровели су истраживање понашања корисника путничких и теретних возила и ставова возача о прихватању и употреби сигурносних појасева на подручју Републике Српске.

У току 2018. године истраживање ће се проводити у два дијела. Први дио истраживања проведен је 19. и 24. априла, прије превентивних и репресивних активности. Други дио истраживања провешће се после проведених превентивних и репресивних активности, у мјесецу октобру 2018. године. Циљ провођења истраживања био је сагледавање постојећег стања степена употребе сигурносног појаса код возача, сувозача и путника на задњим сједиштима, у путничким аутомобилима, као и возача и сувозача теретних возила, ради његовог побољшања, као и уочавање ефеката проведених кампања. Посебно је било значајно уочити, након првог бројања, постојеће стање степена употребе појаса, након ступања на снагу и практичне примјене Закона о измјенама и допунама Закона о основама безбједности саобраћаја на путевима у БиХ.

Истраживање је проведено на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту.

Метод истраживања који је кориштен како би се добио степен употребе сигурносног појаса, јесте непосредно опажање на терену. Ставове возача о прихватању и употреби сигурносног појаса добили смо методом анкете возача.

Употреба сигурносних појасева једна је од најефикаснијих мјера смањења стопе страдања у саобраћају. Употребом пасивних елемената безбједности, сигурносних појасева уз ваздушне јастуке и наслоне за главу, као и сигурносних заштитних система за дјецу, ублажавају се посљедице саобраћајних незгода. Разним научно истраживачким радовима доказана је ефикасност употребе сигурносних појасева на смањење стопе страдања у саобраћајним незгодама. Сигурносни појасеви не утичу на број саобраћајних незгода, него као пасиван елемент безбједности возила ефикасно ублажавају посљедице саобраћајних незгода (смањење погинулих и повријеђених лица). Иако је употреба сигурносног појаса у Републици Српској прописана и обавезна (ЗООБС БИХ), како за возаче, тако и за остале путнике у возилу, постојећа техничка рјешења омогућавају избор корисницима возила да ли ће их користити или не. Одлука о употреби сигурносног појаса зависи од свијести корисника (возача и путника) у возилима. На основу проведених истраживања у свијету, када чеони судар наступи при брзини од око 50 km/h, невезани путници бивају одбачени унапријед силом од око три и по тоне, и тада по правилу наступају тешке тјелесне повреде, а често и смрт. Ако корисници возила не користе сигурносне појасеве, постоји велика вјероватноћа да погину и претрпе тешке тјелесне повреде. Невезан путник или дијете на задњем сједишту возила је веома опасно за возача и сувозача. Постоји велика могућност да ће возач и сувозач погинути или претрпјети тешке тјелесне повреде када тјело невезаних путника на задњем сједишту удари у њих.

У земљама које су успоставиле ефикасан и одржив систем управљања безбједношћу саобраћаја (Шведска, Велика Британија, Холандија, Њемачка, Аустрија, САД и др.) забиљежен је врло висок проценат коришћења сигурносних појасева (преко 90 %). Такође, код појединих развијених земаља (Њемачка, Велика Британија, Аустралија) проценат коришћења сигурносних појасева на задњим сједиштима креће се и до 90 %. У извјештају Свјетске здравствене организације о стању безбједности саобраћаја наведено је да се употребом сигурносних појасева на предњим сједиштима ризик од смртог повређивања смањује до 50%, а на задњим сједиштима до 75%.

Праћење и оцјењивање стања безбједности саобраћаја раније се вршило само на основу броја саобраћајних незгода и њихових посљедица. Овакав вид праћења и оцјењивања стања безбједности саобраћаја не нуди довољан увид у факторе који утичу на ниво безбједности саобраћаја, укључујући и оне које се могу контролисати, те не пружа поуздане информације о постојећем стању, као и о предузимању адекватних мјера и активности. Помоћу индикатора безбједности саобраћаја омогућено је и праћење ефикасности реализованих мјера и активности.

Резултати мјерења у току 2018. године

Истраживањем у путничким аутомобилима обухваћени су возачи, сувозачи и путници на задњим сједиштима, односно њихово стварно понашање са аспекта употребе сигурносних појасева. У теретним возилима употреба сигурносних појасева анализирана је код возача и сувозача.

Циљ истраживања био је утврђивање степена употребе сигурносних појасева, прије и после спроведених превентивних и репресивних активности. У истраживању је кориштен метод посматрања (непосредно опажање возача и путника у возилу на терену). Метод посматрања (непосредног опажања на терену) заснован је на бројању и евидентирању возача и путника у возилу који су користили појасеве у вожњи, чиме се добио степен употребе сигурносних појасева у Републици Српској, у путничким и теретним возилима, прије и после кампање.

Први дио истраживања (прво бројање) извршено прије проведене кампање, како би се утврдио постојећи степен употребе сигурносног појаса код корисника путничких возила (возача, сувозача, путника на задњем сједишту) и теретних возила (возача и путника). Други дио истраживања (друго бројање) извршиће се после проведене кампање, како би се уочили ефекти проведених превентивних и репресивних активности.

Времена опажања на терену бирана су тако да обезбједи репрезентативност узорака, односно да се добију довољно велики узорци. Мјерење је обављено у дневним условима саобраћаја, прије подине (од 08,00 до 10,00 часова) и поподине (од 14,00 до 16,00 часова). За бројања су одабрани уторак и четвртак. Мјерење је обављано на мјерним мјестима гдје се возила спорије крећу или стоје (раскрснице, бензинске пумпе и сл.)

Први дио истраживања (прво бројање) у току 2018. године проведено је 19. и 24. априла. Након првог бројања опажено је 26 696 путничких возила на свим локацијама опажања, односно добијен је узорак од 26 696 возача, 11 635 сувозача и 7 413 путника на задњем сједишту. Опажено је и 7 392 теретних возила, за које се евидентирала употреба сигурносних појасева код 7 392 возача и 1 605 сувозача.

Након првог дијела истраживања проводиће се превентивне и репресивне активности, а у мјесецу октобру друго бројање, како би се утврдили ефекти проведене кампање.

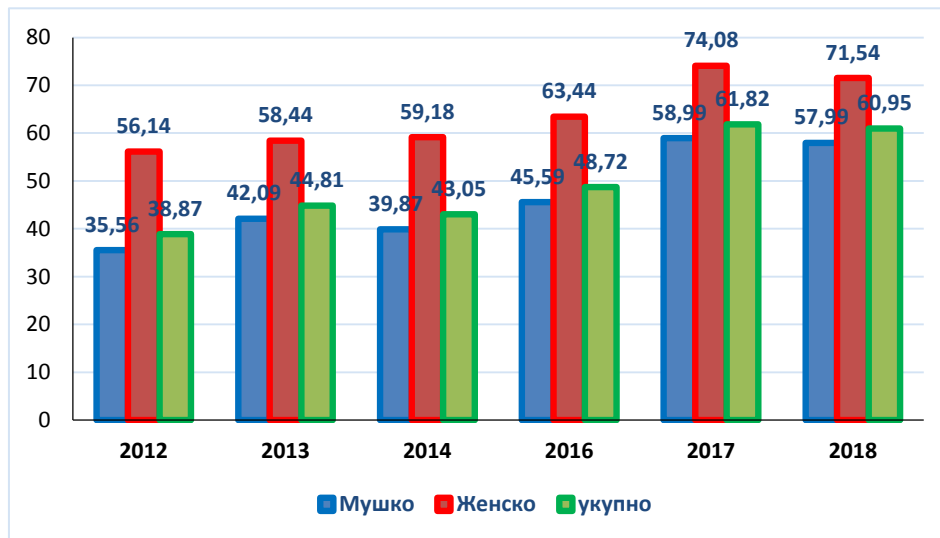
Резултати употребе сигурносних појасева код корисника путничких возила (прво бројање)

Употреба сигурносних појасева код возача

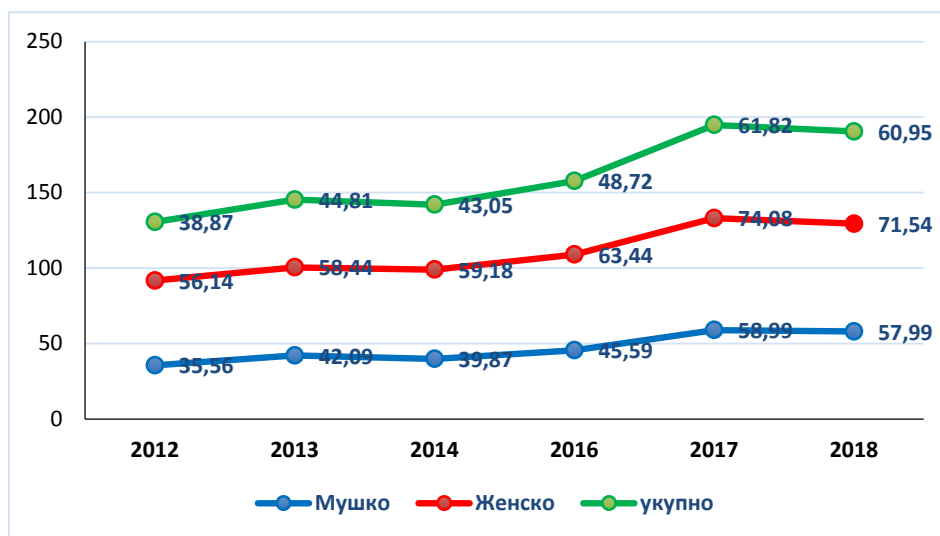
У току **2018. године**, након проведеног првог бројања, а на основу података добијених опажањем на терену, на узорку од 26 696 возача, (укупно на свим локацијама опажања, путеви у насељу, ван насеља и аутопут), добијено је да сигурносни појас користи **61 % возача**, у току вожње на путевима Републике Српске. На основу истраживања које је провео АМС РС у току 2017. године, након проведеног првог дијела истраживања (прво бројање), добијено је да сигурносни појас користи 62 % возача. Употреба сигурносног појаса остала је на истом нивоу као у току 2017. године (након другог бројања).

Табела 1. Приказ процента употребе сигурносног појаса од 2012. до 2017. год, код возача (укупно за све локације)

година	% употребе појаса (прво бројање)	% употребе након проведених репресивних и превентивних активности	Разлика % (+/-)
2012.	39	50	+ 11
2013.	45	48	+ 3
2014.	43	49	+ 6
2015.	49	51	+2
2016.	49	47	-2
2017.	62	61	-1
2018.	61	-	-

График 1. Процент везаних возача, по полу и укупно, у периоду 2012.- 2018. године, након првог бројања

График 2. Тренд процента везаних возача, по полу и укупно, од 2012. до 2018. године (након првог бројања)

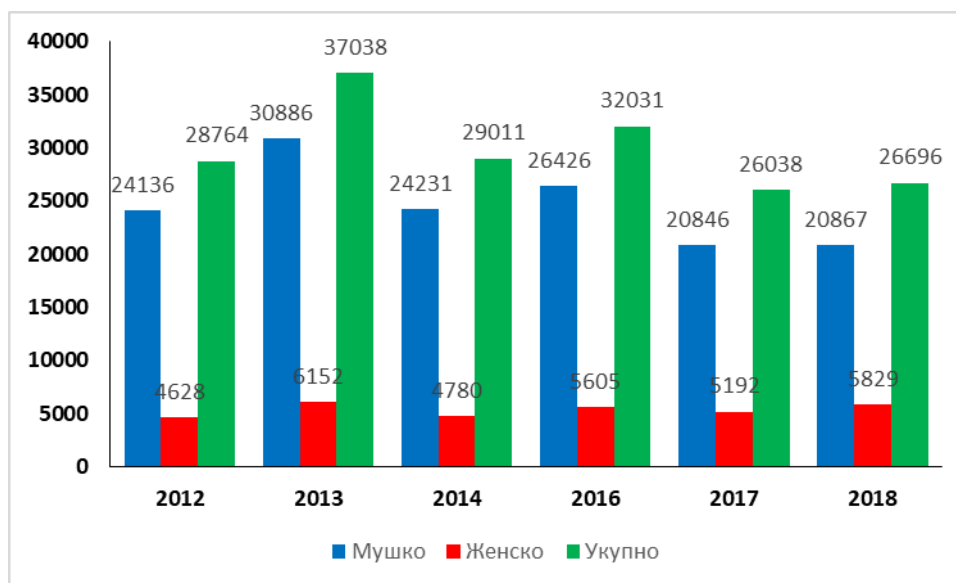
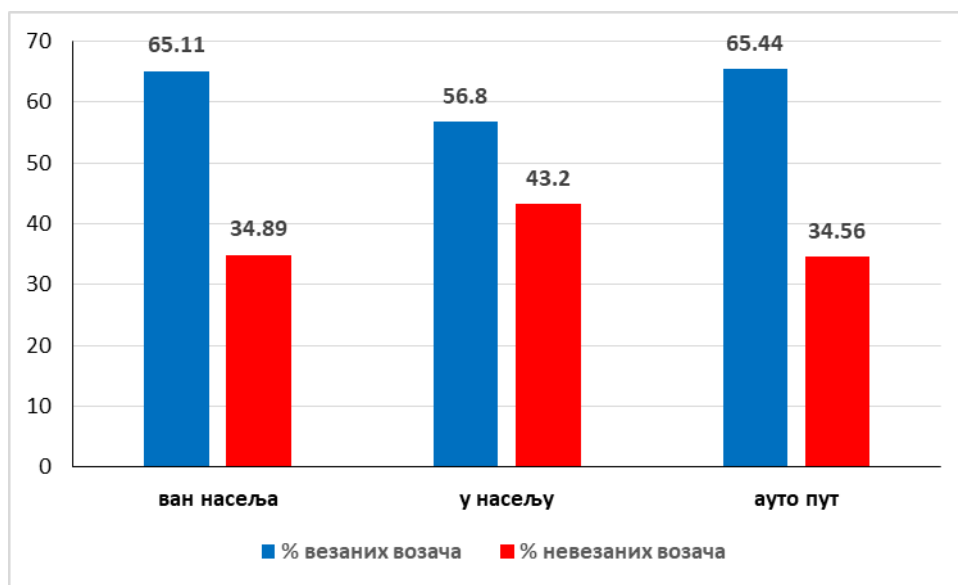

График 3. Број опажених возача у периоду 2012 – 2018. година (прво бројање)

Табела 2. Приказ полне структуре узорка и процентуалне употребе појаса код опажених возача од 2012. до 2018. године

Возачи		прије кампање			после кампање		
		мушко	женско	укупно	мушко	женско	укупно
2012. год	број опажених	24136	4628	28764	19741	3763	23504
	везаних (%)	35.56	56.14	38.87	47.26	67.18	50.45
2013. год	број опажених	30886	6152	37038	29208	5356	34564
	везаних (%)	42.09	58.44	44.81	44.75	62.7	47.53
2014. год	број опажених	24231	4780	29011	22799	4013	26812
	везаних (%)	39.87	59.18	43.05	46.8	62.75	49.18
2015. год	број опажених	23763	4857	28620	24094	5267	29361
	везаних (%)	45.52	63.25	48.53	47.49	67.63	51.10
2016. год	број опажених	26426	5605	32031	22897	5070	27967
	везаних (%)	45.59	63.44	48.72	43.53	61.58	46.80
2017. год	број опажених	20846	5192	26038	22922	5328	28250
	везаних (%)	58.99	74.08	61.82	58.49	74.06	61.43
2018. год	број опажених	20867	5829	26696	-	-	-
	везаних (%)	57.99	71.54	60.95	-	-	-

Анализирајући резултате добијене непосредним опажанем возача, посматрано по полу (табела 2, график 1 и 2) у периоду 2012. - 2018. године, уочено је да возачи мушког пола мање користе сигурносне појасева, у односу на возаче женског пола. Код возача женског пола степен употребе појаса већи је на путевима у насељу, ван насеља и аутопуту у односу на возаче мушког пола.

График 4. Процент употребе појаса код возача ,укупно по локацијама опажања, у току 2018. године

Анализом резултата употребе сигурносних појасева код возача у периоду 2012-2018. године уочено је да сигурносни појас у насељу користи мање возача у односу на локације ван насеља. Разлози знатно веће употребе појасева на путевима ван насељених мјеста, у односу на путеве у насељу, код возача (и код мушкараца и код жена) могу се наћи у већим брзинама кретања њихових возила и у дужим релацијама путовања (график 4).

Употреба сигурносних појасева код сувозача (укупно насеље, ван насеља и аутопут) за 2018. годину

У току **2018. године, 64 % сувозача** користило је сигурносни појас, укупно на свим локацијама опажања, на путевима, у Републици Српској.

Табела3. Приказ процента употребе сигурносног појаса од 2012. до 2018. год., код сувозача (укупно за све локације)

Година	% употребе појаса	% употребе након проведених репресивних и превентивних активности	Разлика % (+/-)
2012.	36	51	+5
2013.	49	53	+4
2014.	45	52	+7
2015.	51	53	+2
2016.	52	50	-2
2017.	65	65	0
2018	64	-	-

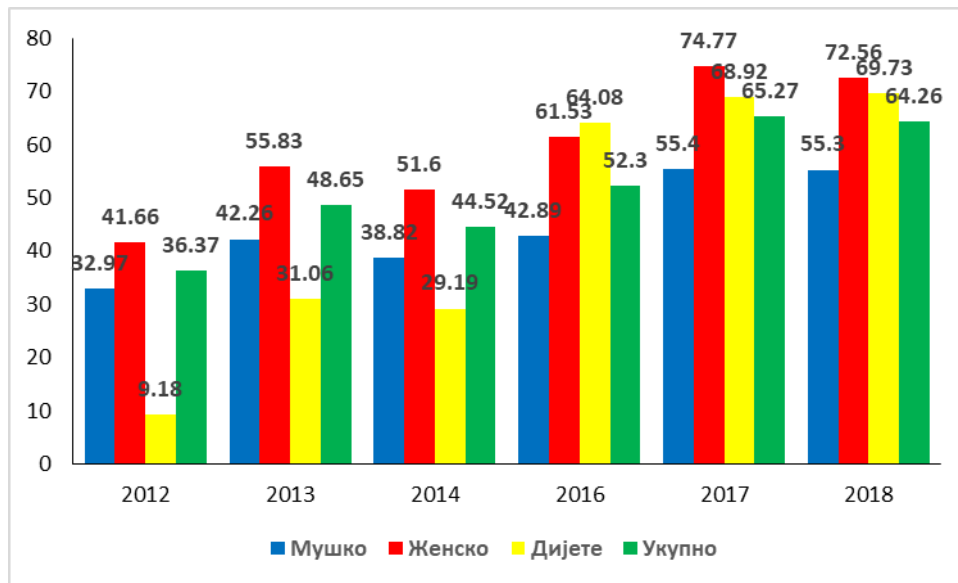

График 5. Процент везаних сувозача, по полу и укупно, у периоду 2012. - 2018. године, након првог бројања

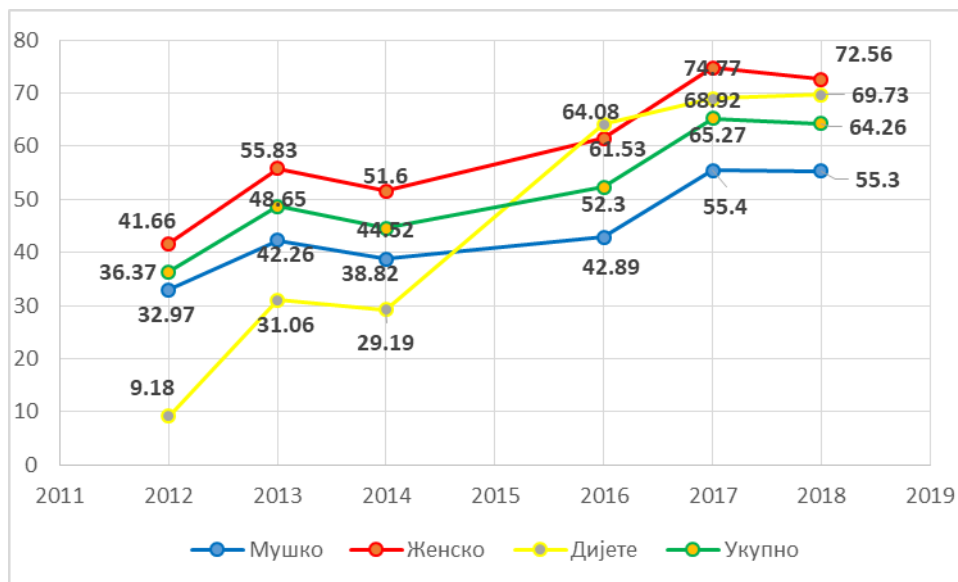

График 6. Тренд процента везаних сувозача, по полу и укупно, од 2012. до 2018. године (након првог бројања)

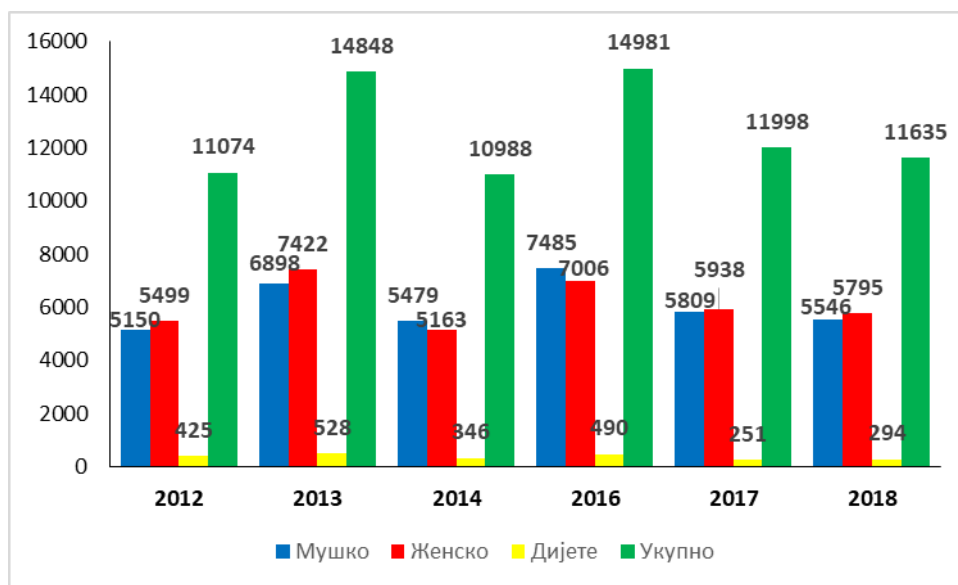

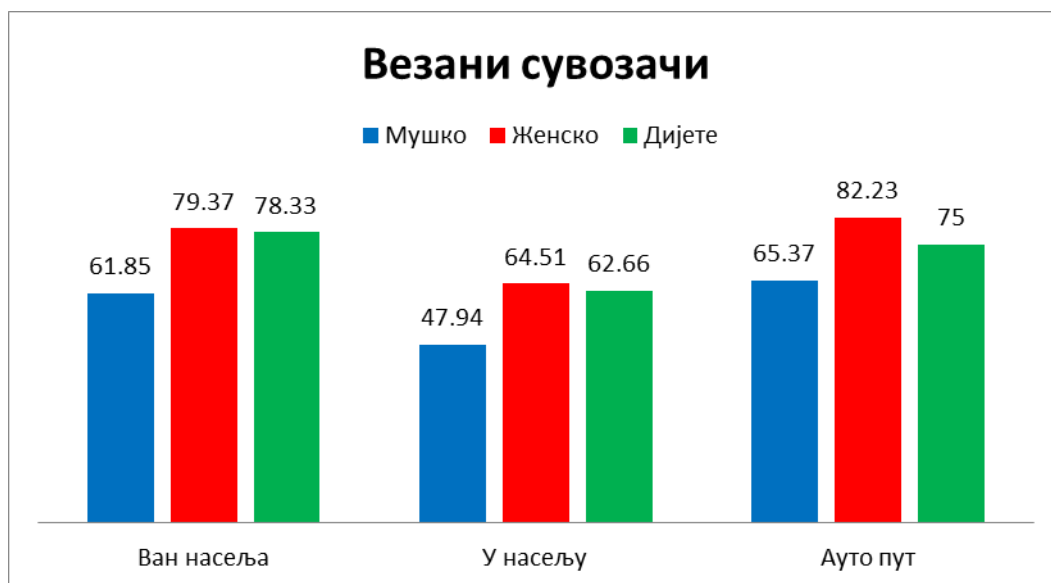
График 7. Број опажених сувозача у периоду 2012. до 2018. године (укупно за све локације опажења)

Степен употребе сигурносних појасева на предњим сједиштима (код возача и сувозача) у току 2018. године износио је 62 %, прије проведене кампање и репресивних активности, док је у току 2017. године, у истом периоду, био 63 %.

Табела 4. Приказ структуре узорка и процента употребе појаса код опажених сувозача

сувозачи		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2012. год	број опажених	5150	5499	425	11074	4205	4473	231	8909
	везаних (%)	32.97	41.66	9.18	36.37	45.3	58.75	23.38	51.49
2013. год	број опажених	6898	7422	528	14848	6351	6982	450	13783
	везаних (%)	42.26	55.83	31.06	48.65	43.36	61.76	47.11	52.8
2014. год	број опажених	5479	5163	346	10988	5087	5169	308	10564
	везаних (%)	38.82	51.6	29.19	44.52	45.11	59.86	44.81	52.32
2015. год	број опажених	6128	6313	323	12764	6440	6751	351	13542
	везаних (%)	42.12	60.62	50.77	51.49	42.11	62.52	51.85	52.54
2016. год	број опажених	7485	7006	490	14981	6432	5825	403	12660
	везаних (%)	42.89	61.53	64.08	52.30	40.39	60.39	49.63	49.89
2017. год	број опажених	5409	5587	217	11233	6266	5925	226	12417
	везаних (%)	54.89	74.80	67.74	65.06	57.42	73.62	63.72	65.27
2018. год	број опажених	5546	5795	294	11635	-	-	-	-
	везаних (%)	55.30	72.56	69.73	64.26	-	-	-	-

На основу података од 2012. до 2018. године, сувозачи мушког пола су мање склони коришћењу сигурносних појасева у односу на сувозаче жене (табела 4.). Сувозачи женског пола, као и возачи женског пола имају изграђенији став о значају употребе сигурносног појаса током војње у односу на сувозаче и возаче мушког пола.

График8. Процент употребе појаса код сувозача, укупно по локацијама опажања и полу, у току 2018. Године

На основу резултата добијених по локацијама опажања у току 2018. године, уочено је да је проценат коришћења сигурносног појаса од стране сувозача, као и код возача, мањи у насељу него ван насеља. Такође, жене сувозачи на путевима у насељу (64,51 %), ван насеља (79,37 %) и аутопуту (82,23) више употребљавају појас у односу на сувозаче мушког пола (график 8).

Употреба сигурносних појасева код путника на задњем сједишту (укупно насеље, ван насеља и аутопут) за 2018. годину

Методом опажања укупног узорка одраслих путника на задњем сједишту, наконведеног првог дијела истраживања, добијено је да сигурносни појас у току 2018. године користило 10 % одраслих путника, на задњем сједишту, колико је износио и у току 2017. године након другог бројања.

На основу резултата из 2018. године, степен употребе сигурносних сједалица и сигурносног појаса код дјете која се превозе на посебним подметачима за дјецу, на задњем сједишту, је 50%.

Степен употребе сигурносних појасева и система заштите за безбједан превоз дјете, на задњем сједишту, (код дјете и одраслих) у току 2018. године, износио је 26.37 %, прије проведене кампање и репресивних активности.

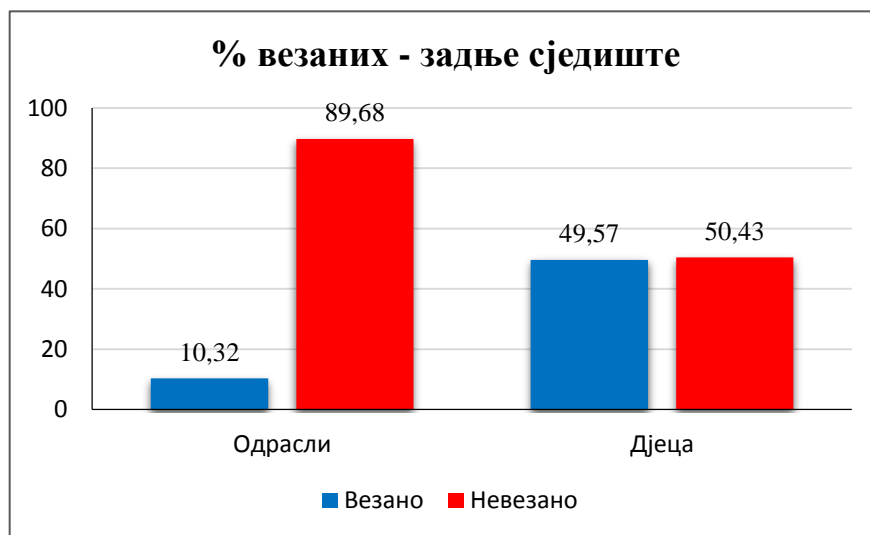
Табела5. Приказ процента употребе сигурносног појаса од 2012. до 2018. год, код путника на задњем сједишту (укупно за све локације)

година	% употребе појаса		% употребе појаса након проведених репресивних и превентивних активности		Разлика % (+/-)	
	одрасли	дјеца	одрасли	дјеца	одрасли	дјеца
2012.	4	18	8	24	+ 4	+6
2013.	7	19	4	22	-3	+3
2014.	3	25	5	25	+2	+0
2015.	8	29	6	39	-2	+10
2016.	8	40	14	39	+6	-1
2017.	15	57	10	55	-5	-2
2018.	10	50				

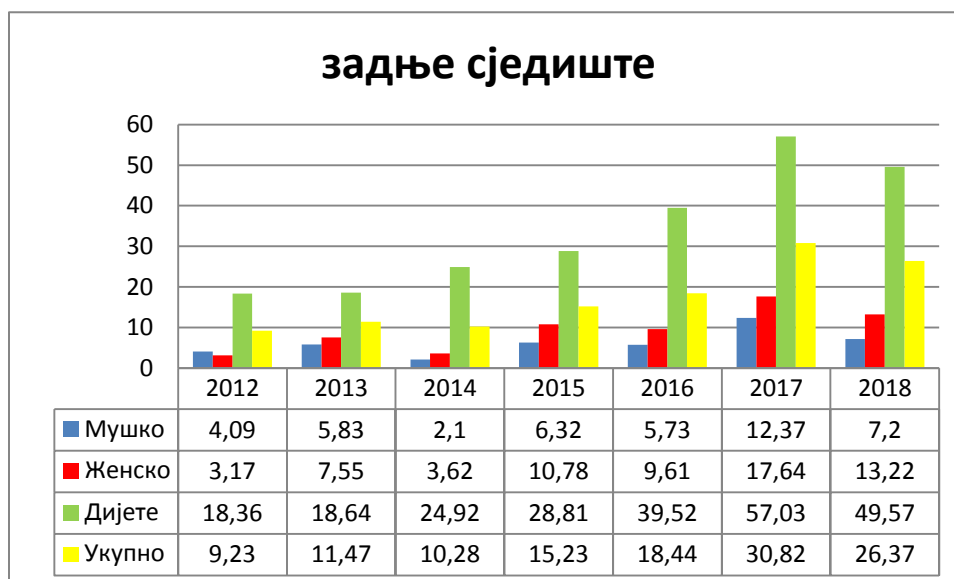

Табела 6. Приказ структуре узорка опажених путника на задњем сједишту (одрасли и дјеца) и процента употребе појаса/сједалица

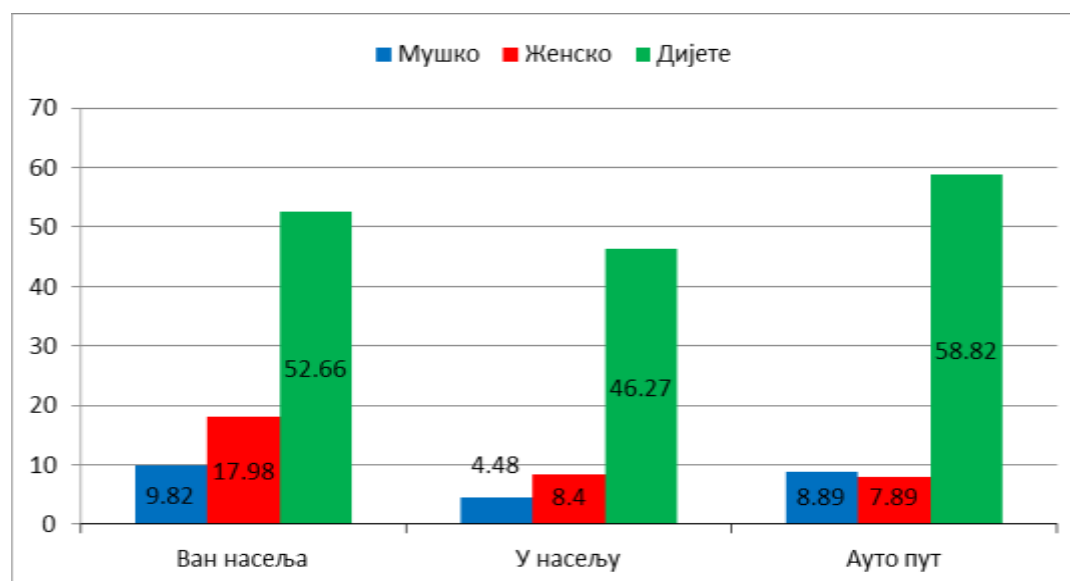
задње сједиште		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2012. год	број опажених	1395	1389	1710	4494	1058	1056	1232	3346
	везаних (%)	4.09	3.17	18.36	9.23	5.76	9.66	24.27	13.81
2013. год	број опажених	1766	1787	2360	5913	1646	1781	2057	5484
	везаних (%)	5.83	7.55	18.64	11.47	3.77	5.17	21.73	10.96
2014. год	број опажених	1717	1382	1589	4688	1297	1261	1386	3944
	везаних (%)	2.1	3.62	24.92	10.28	3.7	6.26	25.11	12.04
2015. год	број опажених	2359	2208	2270	6837	2563	2671	2937	8171
	везаних (%)	6.32	10.78	28.81	15.23	4.68	8.05	39.19	18.19
2016. год	број опажених	2757	2518	2715	7990	2457	2102	2435	6994
	везаних (%)	5.73	9.61	39.52	18.44	4.60	9.23	38.56	17.82
2017. год	број опажених	2205	2013	2654	6872	2220	2056	2792	7068
	везаних (%)	12.70	19.92	59.68	32.96	8.24	12.45	54.80	27.86
2018. год	број опажених	2111	2270	3032	7413				
	везаних (%)	7.20	13.22	49.57	26.37				

График 9. Степен употребе сигурносног појаса код одраслих лица и дјеце на задњем сједишту, у току 2018. године, укупно за све локације опажаша

График 10. Степен употребе сигурносног појаса код одраслих лица (мушко, женско) и дјеце на задњем сједишту од 2012. до 2018. године, укупно за све локације опажања, након првог бројања

График 11. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код путника на задњем сједишту по локацијама (у насељу, ван насеља и ауто пут) и по полу у току 2018. године

Одрасла лица која се превозе као путници на задњем сједишту скоро уопште да не користе сигурносне појасеве у току вожње, на путевима Републике Српске. На основу резултата добијених у периоду 2012. - 2018. године, степен употребе сигурносног појаса код одраслих лица и сједалица/појаса код дјеце већи је на путевима ван насеља у односу на путеве у насељу.

Жене у улози возача, сувозача и на задњем сједишту користе у већем проценту сигурносни појас у односу на мушкарце на истим позицијама, односно имају изграђенији став према значају употребе сигурносног појаса, како на путевима у насељу тако и на путевима ван насеља. Одрасли путници на задњем сједишту скоро да не користе појас, док код самих родитеља не постоји довољно развијена свијест о значају безбједног превоза дјеце у сигурносним сједалицама или на посебним подметачима.

Резултати употребе сигурносних појасева код корисника теретних возила

АМС РС и ауто мото друштва су у оквиру наведене кампање, поред истраживања које се односило на употребу сигурносних појасева код возача и путника путничких аутомобила, мјерили су и степен употребе сигурносног појаса код возача и путника који су се превозили у теретним возилима, на путевима Републике Српске. Мјерна мјеста (локације), као и временски периоди у којима је вршено мјерење били су исти и за теретна и за путничка возила.

Употреба безбједносних појасева код возача теретних возила (укупно насеље, ван насеља и аутопут)

Анализом употребе безбједносних појасева код возача теретних возила у току 2018. године, укупно на свим локацијама (у насељу, ван насеља-отворени пут и аутопут), добијено је након првог бројања, да сигурносни појас користи 51 % возача, док 49 % возача га не користи у току вожње (график 12.).

График 12. Процентуална расподела употребе сигурносних појасева код возача теретних возила (укупно све локације опажања) у периоду 2015. - 2018. године

Табела 7. Приказ структуре узорка опажених возача теретних возила и процента употребе појаса

возачи		прије кампање			после кампање		
		мушко	женско	укупно	мушко	женско	укупно
2015.год.	број опажених везаних (%)	8411	94	8505	5320	108	5428
		33.22	75.53	33.69	40.68	75	41.36
2016.год.	број опажених везаних (%)	6502	50	6552	7513	237	7750
		31.57	54.00	31.75	35.33	65.82	36.26
2017.год.	број опажених везаних (%)	7019	184	7203	7469	220	7689
		44,42	81.52	45,37	48,44	70,45	49,07
2018.год.	број опажених везаних (%)	7197	195	7392	-	-	-
		50.41	78.46	51.15	-	-	-

Возачи женског пола теретних возила, као и возачи женског пола у путничким возилима у знатно већем проценту употребљавају сигурносни појас у току вожње у односу на возаче мушког пола. Потребно је напоменути да је у укупном узорку евидентирано само 195 возача теретних возила женског пола.

Анализом употребе сигурносних појасева, код возача теретних возила, у периоду 2015. - 2018. године уочено је да сигурносни појас у насељу користи мање возача у односу на локације ван насеља-отворени пут (график 13). Употреба сигурносних појасева код возача на аутопутевима је најмања.

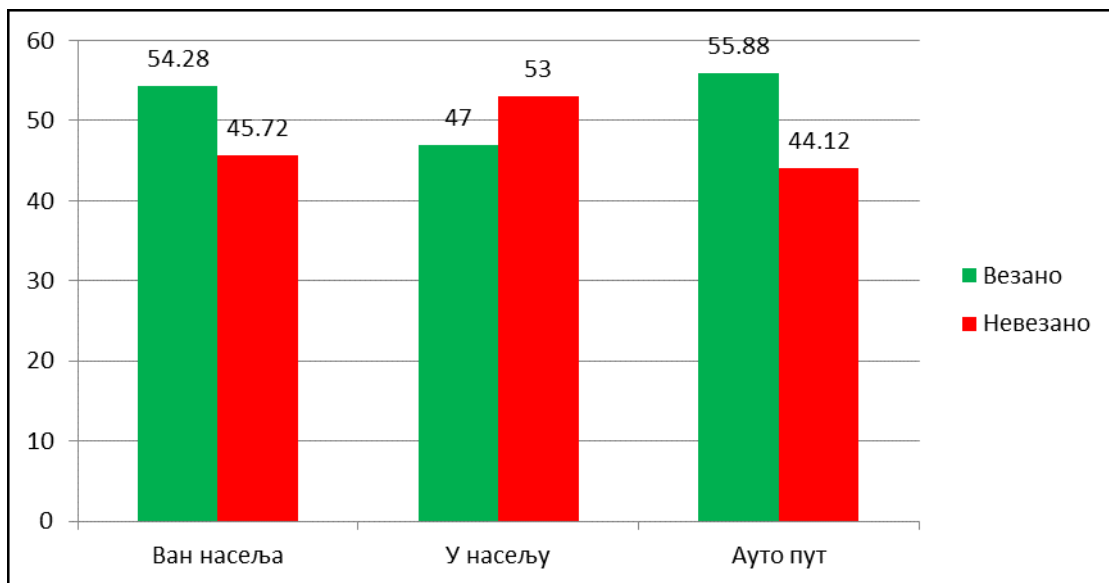

График 13. Процентуална расподела везаних возача теретних возила сигурносним појасевима подјељено по локацијама у насељу, ван насеља и на ауто-путу, у току 2018. године

Употреба безбједносних појасева код путника сувозача (укупно насеље, ван насеља и аутопут)

У току 2018. године, након првог мјерења употребе сигурносног појаса, код путника (сувозача) у теретним возилима, добијено је да је 50,78 % путника (сувозача) користило сигурносни појас, укупно на свим локацијама опажања, на путевима у Републици Српској. У току 2017. године, прије проведене кампање, 45,8 % сувозача је користило сигурносни појас, а након проведене кампање степен употребе сигурносног појаса износио је 46,53 %.

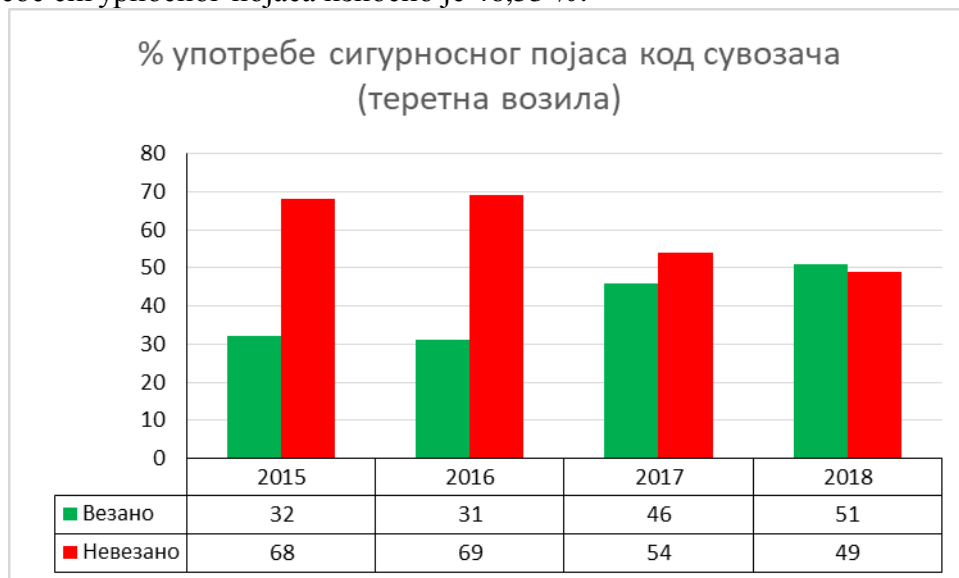

График 14. Процент употребе сигурносних појасева код сувозача (укупно путеви у насељу, ван насеља и ауто пут) у периоду 2015 - 2018. године (након првог бројања)

Табела 8. Приказ структуре узорка и процента употребе појаса код опажених сувозача у теретним возилима

сувозачи		прије кампање				после кампање			
		мушко	женско	дијете	укупно	мушко	женско	дијете	укупно
2015. год.	број опажених	1570	298	1	1869	1004	256	4	1264
	везаних (%)	29.17	47.65	0	32.10	33.47	66.02	0	39.95
2016. год.	број опажених	1058	186	0	1244	1225	305	3	1533
	везаних (%)	27.98	45.70	0	30.63	29.47	51.48	0	33.79
2017. год.	број опажених	1208	257	0	1465	1226	314	1	1541
	везаних (%)	42.72	60.31	0	45.80	40.7	69.11	100	46.53
2018. год.	број опажених	1270	330	5	1605				
	везаних (%)	43.15	80.3	40.0	50.78				

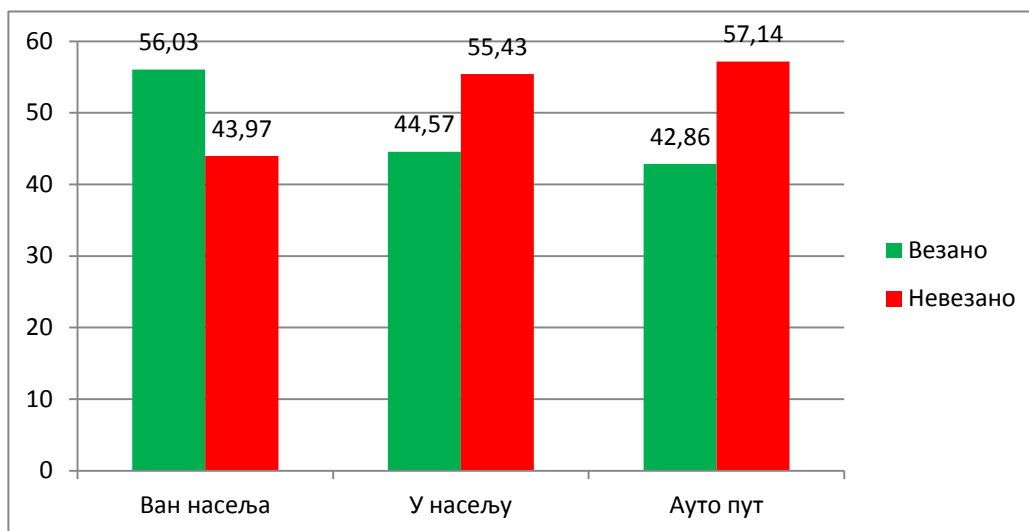

График 15. Процентуална расподела везаних сувозача теретних возила сигурносним појасевима подјељено по локацијама у насељу, ван насеља и на ауто-путу у току 2018. године

Анализом употребе сигурносних појасева, код сувозача теретних возила (график 15), у току 2018. године, уочено је да сигурносни појас у насељу користи мање сувозача у односу на локације ван насеља-отворени пут. Употреба сигурносних појасева код сувозача на аутопутевима је најмања.